

Beek-Ubbergen, 26 november 2008

Zingende sleutelbos doet de deur op slot

*De **Grauwe Gors** **Miliaria calandra** staat op punt van uitsterven in Nederland. Deze forse vinkachtige valt niet op door zijn mooie verenkleed, maar vooral door zijn opmerkelijke zang die wel wordt vergeleken met een rammelende sleutelbos. Het is een typische bewoner van het boerenland. Met name akkergebieden in het zuiden van ons land, maar ook hooilanden langs onze grote rivieren behoorden tot zijn domein. In Nederland is het aantal broedparen de laatste decennia sterk terug gelopen. In 1975 waren er nog meer dan 1000 broedparen, in de negentiger jaren van de vorige eeuw waren er nog ongeveer 100 paar en vanaf 2005 moeten we het doen met minder dan 10 paar. In 2008 is bij SOVON Vogelonderzoek Nederland slechts één territorium gemeld.*

Dit ene territorium was bovendien van een ongepaarde vogel, dus we kunnen aannemen dat de soort in ons land in feite uitgestorven is. Wel kunnen er nog groepjes vogels worden waargenomen in de winterperiode. Met name het instellen van speciaal akkerbeheer ten behoeve van hamsters in Zuid-Limburg, de zogenaamde hamsterakkers, heeft geleid tot een kleine opleving van de aantallen overwinterende vogels.

De achteruitgang in Nederland staat niet op zich zelf. In grote delen van Europa heeft de soort het moeilijk. Maandag 1 december worden daarover door de European Bird Census Council en Birdlife International nieuwe cijfers gepresenteerd. Hierin zijn de Nederlandse cijfers over het wel en wee van onze boerenlandvogels verwerkt.

De teloorgang van de soort staat model voor de ontwikkeling van veel vogels van het boerenland. In Nederland ging de Ortolaan, eveneens een gors, de Grauwe Gors een tiental jaren vooraf. Daarnaast moet ook zeker de enorme achteruitgang van de Veldleeuwerik en de Patrijs genoemd worden. Intensivering, schaalvergroting en veranderende gewaskeuzes in de landbouw doen veel vogels de das om, zowel in de broedtijd als in de winter. Speciale beschermingsprogramma's met aangepast beheer op akkers, zoals akkerrandenbeheer moeten het tij doen keren. Een goed uitpakkende maatregel zoals braakleg is uit het Europese landbouwbeleid geschrappt, maar zou voor akkervogelbescherming zeker heroverwogen moeten worden. Maar of deze hulp voor de Grauwe Gors nog op tijd komt?

Deze en andere informatie over het wel en wee van onze vogels zal worden uitgewisseld tijdens de landelijke dag die SOVON Vogelonderzoek op zaterdag 29 november organiseert samen met Vogelbescherming Nederland en de Nederlandse Ornithologische Unie in de Vereniging in Nijmegen.

Noot voor de redactie:

Meer informatie staat op de site van SOVON Vogelonderzoek www.sovon.nl

Informatie over de Europese situatie is te vinden op www.ebcc.info

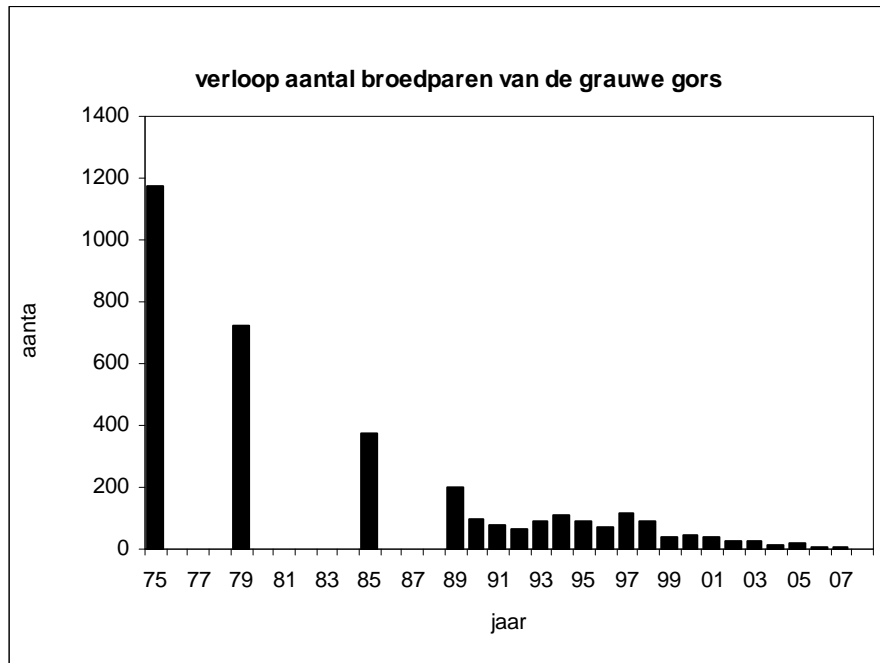
Voor meer achtergrondinformatie zie de appendix. U kunt ook contact opnemen met

Ruud Foppen (ruud.foppen@sovon.nl, 06-49390514), Harvey van Diek (harvey.vandiek@sovon.nl, 024-6848111) of Arjan Boele (arjan.boele@sovon.nl 024-6848111)

Achtergrondinformatie over de situatie van de Grauwe Gors

Snelle achteruitgang sinds midden jaren zeventig vorige eeuw

Bijgevoegde grafiek geeft het aantal in Nederland geconstateerde broedgevallen weer vanaf 1975. In 20 jaar tijd liep de stand 90% terug. Na een aanvankelijke stabilisatie in de jaren negentig van de vorige eeuw liep na 2000 het aantal snel terug.

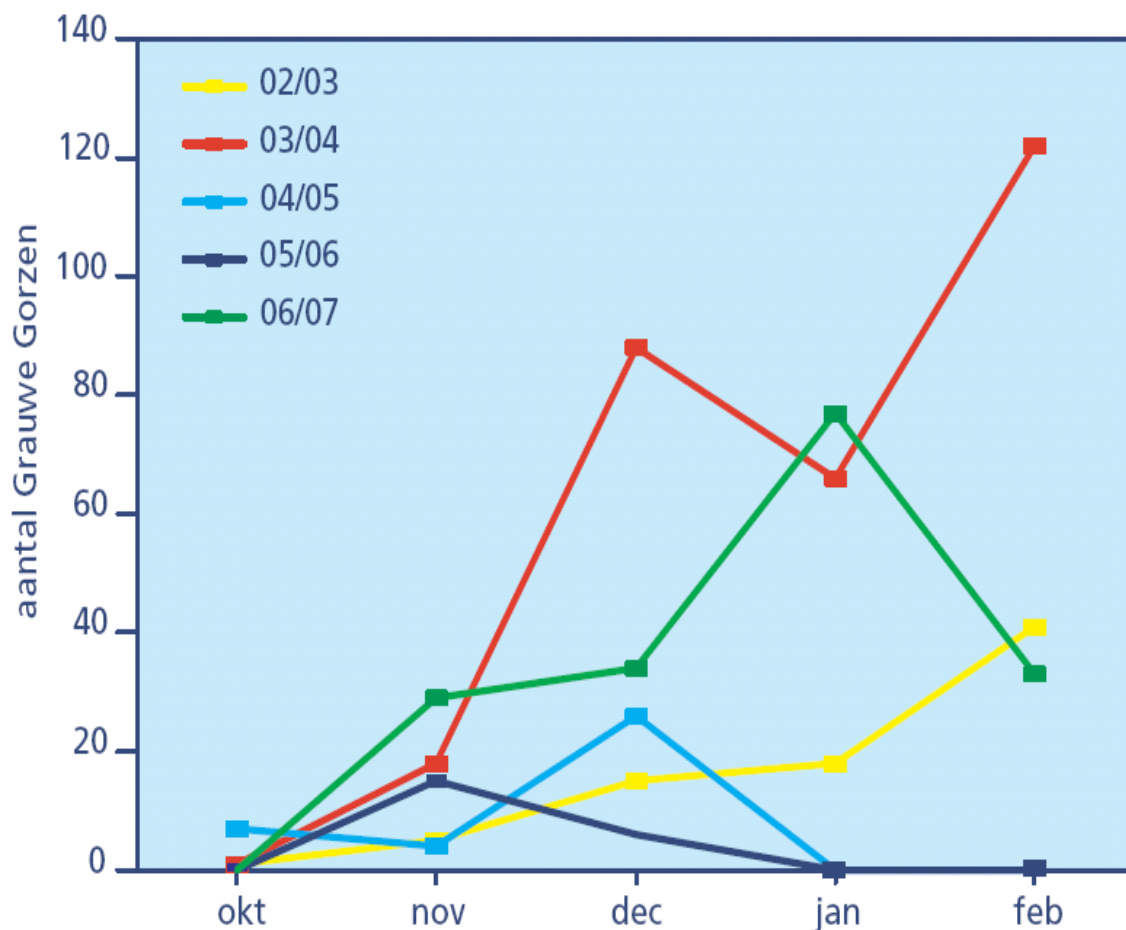
Bron: NEM (SOVON/CBS)

Het laatste territorium in 2008

In de Vughtse Gement nabij 's Hertogenbosch, Noord-Brabant zong het gehele voorjaar een vogel die voor zover bekend ongepaard bleef. In andere gebieden waar in 2007 nog langdurig zingende vogels werden gevonden, bleef het dit keer stil na eind maart (Zuid-Limburg) of was er alleen een eenmalige waarneming vroeg in het seizoen (Rijnstrangen, GI).

Een lichtpuntje: kleine opleving winteraanwezigheid op hamsterakkers

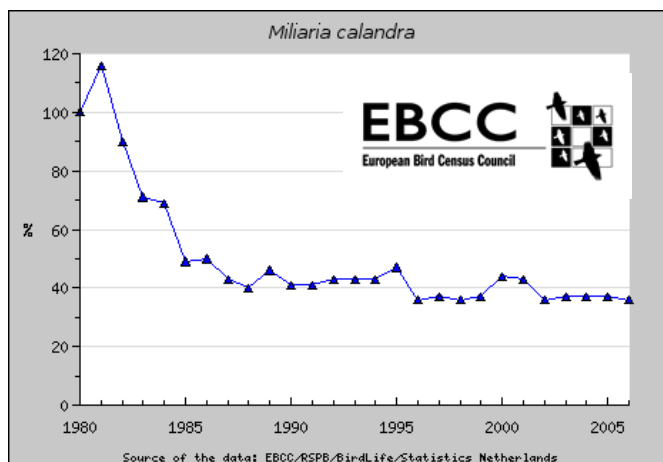
Recente info over de verspreiding van de soort in de winter is te vinden in SOVON-Nieuws (<http://www.sovon.nl/pdf/sonie200701.pdf>). Nu de soort als broedvogel vrijwel is verdwenen is het een wintervogel. Er worden regelmatig groepjes langs beide oevers van de Westerschelde gezien en in Zuid-Limburg. Opmerkelijk is het geconcentreerde voorkomen op akkers waar, vanwege maatregelen ten behoeve van de hamster, gewassen in de winter langer blijven staan. Bijgaande figuur geeft het seizoensverloop weer van de aantallen in diverse winters op de Limburgse hamsterakkers. De hier voorkomende overblijvende granen en andere oogstresten zijn helaas in het huidige agrarische landschap een zeldzaamheid. Moderne oogstmethoden zijn zodanig efficiënt dat er voor de vogels niets te halen valt. Waarschijnlijk heeft dat onmiddellijk gevolgen voor hun overlevingskansen in de winterperiode.

bron: B. van Noorden en R. van Dongen, Provincie Limburg, Afdeling Landelijke Gebied

Ook in Europa kommer en kwel

De Grauwe Gors komt in grote delen van Europa voor. Hij ontbreekt eigenlijk alleen in Scandinavië. Met name op het Iberisch schiereiland is de soort zeer algemeen. Gerekend over de laatste 25 jaar gaat de soort echter heel sterk achteruit. De European Bird Census Council (EBCC: www.ebcc.info) verzamelt de nationale gegevens over heel veel broedvogelsoorten in Europa en combineert deze tot een boerenlandvogelindex.

De Grauwe Gors is één van de soorten die het snelst achteruitgaat in Europa. In bijgaande grafiek is te zien dat deze achteruitgang vooral begin jaren tachtig van de vorige eeuw is ingezet. Met name populaties aan de noordrand van het areaal en in de nieuwe EU-landen in het oosten van Europa laten ook recentelijk nog sterke achteruitgang zien. Wat dat betreft past Nederland goed in het plaatje.